

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	3Cdo/108/2018
Identifikačné číslo spisu:	6706211319
Dátum vydania rozhodnutia:	22.11.2018
Meno a priezvisko:	JUDr. Emil Franciscy
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2018:6706211319.24

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov 1/ T.. R. V. a 2/ T.. E. V., bývajúcich v N., L. č. XXXX/X, zastúpených spoločnosťou Ulianko & partners, s.r.o., so sídlom vo Zvolene, Námestie SNP č. 37, IČO: 36 856 517, proti žalovaným 1/ K. C. L. a 2/ K. V. L., bývajúcim v F. F., Q. č. XXXX/XX, zastúpeným spoločnosťou ADVOKÁTI Müller & Dikoš, s.r.o., so sídlom v Žiline, Závodská cesta č. 3911/24, IČO: 36 864 455, o zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva, vedenom na Okresnom súde Zvolen pod sp. zn. 12 C 180/2006, o dovolaní žalobcov proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici z 28. marca 2017 sp. zn. 13 Co 80/2017, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici z 28. marca 2017 sp. zn. 13 Co 80/2017 a uznesenie Okresného súdu Zvolen z 22. marca 2018 č.k. 12 C 180/2006-1100 z r u š u j e a vec vracia Krajskému súdu v Banskej Bystrici na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Žalobcovia sa v konaní ako podieloví spoluvlastníci v podiele 1/2 domáhali zrušenia a vyporiadania podielového spoluvlastníctva nehnuteľností v katastrálnom území U., ktoré sú vedené na liste vlastníctva č. XXXX ako parcela č. XXXX - zastavané plochy a nádvoria vo výmere XXX m² a stavba (materská škola) so súpisným č. XXX na parcele č. XXXX (ďalej len „sporné nehnuteľnosti“). Uviedli, že medzi nimi a žalovanými (podielovými spoluvlastníkmi sporných nehnuteľností v podiele 1/2) dochádzalo k nezhodám ohľadom správy a užívania sporných nehnuteľností a ich vzájomné vzťahy sú rozvrátené. Vzhľadom na to, že sa nedohodli na uzatvorení dohody o zrušení a vyporiadaní podielového spoluvlastníctva a sporné nehnuteľnosti nemožno reálne rozdeliť, navrhli, aby súd v rámci zrušenia a vyporiadania podielového spoluvlastníctva prikázal sporné nehnuteľnosti do výlučného vlastníctva žalovaným s tým, že im bude vyplatená suma 1.000 000,- Sk.

2. Žalovaní sa nebránili usporiadaniu spoluvlastníckych pomerov, súhlasili so zrušením podielového spoluvlastníctva a tiež s prikázaním sporných nehnuteľností do ich vlastníctva, avšak za nižšiu sumu. Stotožnili sa so žalobcami v tom, že sporné nehnuteľnosti nie sú reálne deliteľné.

3. Okresný súd Zvolen (ďalej aj len „súd prvej inštancie“) v poradí štvrtým rozsudkom z 22. novembra

2016 č.k. 12 C 180/2006-1010 žalobu zamietol a rozhodol o trovách konania. Vychádzal z toho, že Obec Víglaš kúpnu zmluvou z 11. júla 2002 predala žalobcom spoluvlastnícky podiel 1/2 sporných nehnuteľností a rovnaký spoluvlastnícky podiel tiež žalovaným (ďalej len „kúpna zmluva“). V kúpnej zmluve bolo dohodnuté, že v prípade nerealizovania projektu Občianskeho združenia chránené bývanie a chránené dielne (ďalej len „OZ Chrabyd“) alebo skončenia jeho činnosti bude mať Obec Víglaš predkupné právo na sporné nehnuteľnosti za kúpnu cenu dohodnutú v kúpnej zmluve.

3.1. Súd prvej inštancie sa riadil záväzným právnym názorom Krajského súdu v Banskej Bystrici vyjadreným v uznesení z 19. augusta 2014 sp. zn. 13 Co 840/2013, v zmysle ktorého „ak Obec Víglaš (ktorej patrí predkupné právo) súhlasí so zrušením a vyporiadaním podielového spoluvlastníctva, nič nebráni súdu spoluvlastníctvo zrušiť a vyporiadať, to ale neplatí vtedy, ak by obec s týmto vyporiadaním spoluvlastníctva nesúhlasila, ale nevyplatila by kupujúcim ponúknutú kúpnu cenu do dvoch mesiacov od obdržania písomnej ponuky s tým, že ak obec nebude súhlasiť so zrušením a vyporiadaním spoluvlastníctva, súd musí vyzvať žalobcov, aby dali písomnú ponuku na predaj ich podielov. Ak obec ponuku nevyplatí do dvoch mesiacov od obdržania písomnej ponuky, súdu nič nebráni zrušiť a vyporiadať spoluvlastníctvo. Ak ale žalobcovia nepodajú ponuku podľa predchádzajúceho odseku, súd žalobu zamietne“.

3.2. Výsledkami vykonaného dokazovania mal súd prvej inštancie preukázať, že žalobcovia nepodali písomnú ponuku na predaj ich spoluvlastníckeho podielu Obci Víglaš. Vzhľadom na to a tiež s prihliadnutím na záver, že kúpna zmluva je (na rozdiel od inej zmluvy, v ktorej malo byť zriadené predkupné právo v prospech OZ Chrabyd) platná, žalobu zamietol.

4. Na odvolanie žalobcov Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 28. marca 2017 sp. zn. 13 Co 80/2017 napadnutý rozsudok potvrdil ako vecne správny podľa § 387 ods. 1 a 2 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), stotožniac sa s jeho skutkovými a právnymi závermi. Nad rámec dôvodov uvedených súdom prvej inštancie poukázal na výsledky vykonaného dokazovania, v zmysle ktorých (iná) zmluva, v ktorej bolo predkupné právo dojednané nie pre Obec Víglaš, ale pre OZ Chrabyd, mala byť podľa dohody jej účastníkov zničená. Nič teda nenasvedčuje, že Obec Víglaš a strany sporu mali vôľu uzavrieť inú zmluvu (než je kúpna zmluva). Pokiaľ žalobcovia namietali, že im nemala a v súlade so zákonom ani nemohla byť uložená povinnosť ponúknuť ich spoluvlastnícky podiel na odkúpenie Obci Víglaš, odvolací súd sa s ich argumentáciou nestotožnil, pričom dôvodil svojimi, už skôr zaujatými, právnymi závermi, v zmysle ktorých bez splnenia tejto povinnosti nemohli byť žalobcovia v konaní úspešní.

5. Okresný súd Zvolen uznesením z 22. marca 2018 č.k. 12 C 180/2006-1100 uložil žalobcom povinnosť nahradiť žalovaným (a tiež OZ Chrabyd ako právnomu subjektu, ktorý do 30. júna 2016 vystupoval v konaní v procesnom postavení vedľajšieho účastníka) trovy prvoinštančného konania; zároveň rozhodol o povinnosti žalobcov nahradiť žalovaným trovy odvolacieho konania.

6. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podali žalobcovia dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzovali z § 421 ods. 1 písm. a/ CSP. Uviedli, že odvolací súd sa v danom prípade odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“), konkrétne od jeho rozhodnutí sp. zn. 5 Cdo 169/1995, 2 MCdo 3/2004 a 4 Cdo 137/1997, ako aj od záverov, ktoré boli vyjadrené v judikáte R 1/1989. Odvolaciemu súdu vytkli, že jeho rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP), lebo odvolací súd v rozpore s § 142 ods. 2 Občianskeho zákonníka za dôvod hodný osobitného zreteľa, so zreteľom na ktorý treba žalobu o zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva zamietnuť, považoval spornú existenciu záväzkového predkupného práva tretieho subjektu (Obce Víglaš), ktorý je odlišný od spoluvlastníkov spornej nehnuteľnosti. Podľa presvedčenia dovolateľov bola žaloba v danom prípade zamietnutá v rozpore so zákonom z takého dôvodu, ktorý nie je relevantný z hľadiska § 142 ods. 2 Občianskeho zákonníka. Za zákonom nepodložený označili dovolatelia tiež príkaz odvolacieho súdu adresovaný súdu prvej inštancie, aby žalobcov vyzval na realizáciu ponuky odpredaja ich spoluvlastníckeho podielu Obci Víglaš. Žiadali preto zrušiť rozsudok odvolacieho súdu ako aj ním potvrdený rozsudok súdu prvej inštancie a vec vrátiť prvoinštančnému súdu na ďalšie konanie.

7. Žalovaní vo vyjadrení k dovolaniu uviedli, že odvolací súd sa neodklonil od ustálenej rozhodovacej praxe najvyššieho súdu. Podľa ich názoru prípustnosť dovolania žalobcov nevyplyva z § 421 ods. 1 písm. a/ CSP. V predmetnom spore bola základnou právnou otázkou výkonu predkupného práva Obcou Víglaš k sporným nehnuteľnostiam. Vykonaným dokazovaním bola preukázaná existencia tohto práva, obec nesúhlasila so zrušením a vyporiadaním podielového spoluvlastníctva a žalobcovia jej nevytvorili možnosť odkúpiť ich spoluvlastnícky podiel. Vzhľadom na to, že v danom prípade neboli splnené hmotnoprávne podmienky pre zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva, ktoré vyplývajú z § 142 Občianskeho zákonníka, nemohlo byť žalobe vyhovie. Z týchto dôvodov navrhli dovolanie odmietnuť.

8. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie je prípustné a tiež dôvodné.

9. Dovolací súd aj v danom prípade posudzoval dovolanie podľa obsahu tohto úkonu, ako mu to ukladá § 124 ods. 1 CSP. Aplikujúc predmetné ustanovenie vychádzal z toho, že i keď sa na prvej strane dovolania uvádza, že smeruje proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici z „26. októbra 2016 sp. zn. 17 Co 80/2017“, treba to považovať za dôsledok zjavnej chyby v písaní, čo napokon zreteľne vyplýva z textu dovolania na ďalších stranách tohto mimoriadneho opravného prostriedku. Z hľadiska obsahového treba preto za napadnutý považovať potvrdzujúci rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici z „28. marca 2017 sp. zn. 13 Co 80/2017“ (na č.l. 1044 spisu), ktorý je takto označený aj na iných miestach dovolania - vid' na druhej strane dovolania druhý a tretí riadok, ďalej označenie napadnutého rozhodnutia v časti „Dôkaz“, rovnako na tej istej strane uvedený odsek pred zvýrazneným slovom „DOVOLANIE“ a tiež časť V. dovolania. Napokon, z vyjadrenia žalovaných je zjavné, že aj oni práve tento rozsudok považovali za napadnutý dovolaním žalobcov.

10. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok. Mimoriadnej povahy dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

11. Dovolatelia vyvodzujú prípustnosť ich dovolania z § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, v zmysle ktorého je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu.

12. Ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu (§ 421 ods.1 písm. a/ CSP) vyjadrujú predovšetkým stanoviská alebo rozhodnutia najvyššieho súdu, ktoré sú (ako judikáty) publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. Do tohto pojmu však možno zaradiť aj prax vyjadrenú opakovane vo viacerých nepublikovaných rozhodnutiach najvyššieho súdu, alebo dokonca aj v jednotlivom, dosiaľ nepublikovanom rozhodnutí, pokiaľ niektoré neskôr vydané (nepublikované) rozhodnutia najvyššieho súdu názory obsiahnuté v skoršom rozhodnutí nespochybnili, prípadne tieto názory akceptovali a z hľadiska vecného na ne nadviazali (3 Cdo 158/2017, 4 Cdo 95/2017, 5 Cdo 87/2017, 6 Cdo 21/2017, 8 Cdo 102/2017). Do ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v zmysle § 421 ods. 1 písm. a/ CSP treba ale zahrnúť aj naďalej použiteľné, legislatívnymi zmenami a neskoršou judikatúrou neprekonané civilné rozhodnutia a stanoviská publikované v Zbierkach súdnych rozhodnutí a stanovísk vydávaných Najvyššími súdmi ČSSR a ČSFR, ďalej v Bulletin Najvyššieho súdu ČSR a vo Výbere rozhodnutí a stanovísk Najvyššieho súdu SSR a napokon aj rozhodnutia, stanoviská a správy o rozhodovaní súdov, ktoré boli uverejnené Zborníkoch najvyšších súdov č. I, II. a IV vydaných SEVT Praha v rokoch 1974, 1980 a 1986.

13. Prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP nezakladá samo tvrdenie dovolateľa, že ide o prípad, na ktorý sa vzťahuje toto ustanovenie; určujúcim je až záver (zistenie) dovolacieho súdu, že k tvrdenému odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe skutočne došlo. Dovolací súd preto aj v tomto prípade pristúpil k posúdeniu opodstatnenosti tvrdenia dovolateľov o prípustnosti ich dovolania.

14. Aby určitá otázka mohla byť relevantná z hľadiska § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, musí mať zreteľné charakteristické znaky. Predovšetkým musí ísť o otázku hmotnoprávnou alebo procesnoprávnou (nie skutkovú), na vyriešení ktorej spočívalo napadnuté rozhodnutie. Právna otázka musí byť označená v dovolaní spôsobom jasným, určitým a zrozumiteľným. Je vecou dovolateľa, aby v dovolaní, prípustnosť ktorého vyvodzuje z § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, špecifikoval ním tvrdený odklon od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, a to bližšou konkretizáciou rozhodnutia (rozhodnutí) dovolacieho súdu, ktoré napĺňa pojem ustálená prax dovolacieho súdu (porovnaj 1 Cdo 206/2016, 2 Cdo 203/2016, 3 Cdo 27/2017, 3 Cdo 94/2018, 4 Cdo 95/2017, 6 Cdo 27/2017, 6 Cdo 35/2017, 7 Cdo 7/2018).

15. Bližšia konkretizácia rozhodnutia dovolacieho súdu, ktoré podľa názoru toho, kto podal dovolanie, napĺňa pojem ustálená rozhodovacia prax dovolacieho súdu, je v prípade dovolania, prípustnosť ktorého je vyvodzovaná z § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, osobitne významná. Pri skúmaní, či je dovolanie prípustné podľa tohto ustanovenia, sa dovolací súd zameriava na zistenie a posúdenie vzťahu medzi dovolateľom označeným existujúcim skorším rozhodnutím dovolacieho súdu (judikátom) a novým prípadom. Vychádzajúc z kontextu skoršieho rozhodnutia (judikátu) a jeho skutkového vymedzenia pri tom dovolací súd za pomoci abstrakcie interpretuje v judikáte vyjadrené právne pravidlo (ratio) a zvažuje, či je uplatniteľné aj v novom prípade. Táto činnosť dovolacieho súdu je zameraná na posúdenie, či nový prípad je s ohľadom na jeho skutkový rámec v relevantných otázkach (okolnostiach) podobný alebo odlišný od skoršieho prípadu.

16. Žalobcovia v danom prípade zreteľne vymedzili právne otázky, riešením ktorých sa odvolací súd - podľa ich názoru - odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Vychádzajúc z obsahu dovolania (§ 124 ods. 1 CSP) je zrejmé, že za relevantnú z hľadiska § 421 ods. 1 písm. a/ CSP považovali otázku: I. „spôsobu vyporiadania podielového spoluvlastníctva (dodržania podmienok použitia jednotlivých spôsobov vyporiadania podielového spoluvlastníctva)", ako aj II. „posúdenia dôvodov, pre ktoré súd nezruší a nevyporiada podielové spoluvlastníctvo". Dovolatelia zároveň označili aj príslušné rozhodnutia najvyššieho súdu a v nich vyjadrené právne závery, od ktorých sa, ako sú presvedčení, odvolací súd odklonil.

16.1. K takto konkretizovaným otázkam je potrebné uviesť, že odvolací súd neriešil otázku dodržania podmienok použitia jednotlivých spôsobov vyporiadania podielového spoluvlastníctva, resp. postupnosti použitia jednotlivých spôsobov vyporiadania podielového spoluvlastníctva, ktoré vyplývajú z § 142 ods. 1 Občianskeho zákonníka; svoje rozhodnutie založil na závere, že ešte pred zrušením podielového spoluvlastníctva žalobcov a žalovaných a zvolením vhodného spôsobu vyporiadania mali žalobcovia ponúknuť ich spoluvlastnícky podiel na odkúpenie Obci Víglaš, ktorej podľa názoru dovolacieho súdu patrí záväzkové predkupné právo, a keďže tak nepostupovali, musela byť ich žaloba zamietnutá. Rozhodnutie dovolacieho súdu teda nespočívalo na riešení prvej otázky konkretizovanej v dovolaní (I.), ale iba na druhej otázke uvedenej dovolateľmi (II.).

16.2. Vzhľadom na to, že žalobcovia náležitým spôsobom označili právnu otázku (II.) a konkretizovali rozhodnutia najvyššieho súdu, ktoré podľa nich v danej právnej problematike prezentujú ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu, pristúpil najvyšší súd k skúmaniu opodstatnenosti dovolacej argumentácie, v zmysle ktorej napadnuté rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci.

17. Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

18. Dovolatelia nimi uvádzaný odklon právnych záverov odvolacieho súdu od ustálenej praxe

dovolacieho súdu vyvodzujú z právnych záverov vyjadrených v nasledovných rozhodnutiach najvyššieho súdu:

18.1. V rozhodnutí sp. zn. 5 Cdo 169/1995, ktoré bolo uverejnené aj v časopise Zo súdnej praxe č. 12/1996, najvyšší súd uviedol, že „ak súd zrušuje a vyporiadava podielové spoluvlastníctvo k nehnuteľnosti jej prikázaním do výlučného vlastníctva jedného zo spoluvlastníkov, primeranú náhradu za podiel spoluvlastníka určí vo výške všeobecnej ceny, ktorá nevyjadruje len cenu určenú v závislosti na druhu stavby, použitých stavebných materiálov, vybavenosti, konštrukcií, údržbe, veku, výmere, kultúre, bonite pozemku, ale aj situáciu na trhu s nehnuteľnosťami v danom mieste a čase“.

18.2. Najvyšší súd v rozhodnutí sp. zn. 2 MCdo 3/2004 uviedol, že súd v konaní o zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva nie je viazaný návrhmi účastníkov, lebo tu ide o tzv. iudicium duplex. Prijal tiež záver o potrebe zisťovania všeobecnej (trhovej) ceny dotknutej nehnuteľnosti a možnosti vyporiadania spoluvlastníctva horizontálnym rozdelením stavby.

18.3. V zmysle judikátu R 1/1989 z ustanovenia § 142 ods. 2 Občianskeho zákonníka nevyplýva, že by žalobca musel tvrdiť a preukazovať existenciu závažných dôvodov, pre ktoré nie je opodstatnené zachovanie spoluvlastníckeho vzťahu; naopak, práve zamietnutie žaloby musí byť odôvodnené existenciou dôvodov hodných osobitného zreteľa.

18.4. Rozhodnutia uvedené v bodoch 18.1. a 18.2. sa bezprostredne netýkali právnych otázok súvisiacich s právnou otázkou (II.) nastolenou dovolateľmi. Vzhľadom na to, že k odklonu dovolacieho súdu v zmysle § 421 ods. 1 písm. a/ CSP môže dôjsť iba v prípade ním riešenej otázky, je namieste záver, že odvolací súd sa svojim rozhodnutím neodklonil od právnych záverov vyjadrených v týchto rozhodnutiach dovolacieho súdu.

19. Pokiaľ však ide o rozhodnutie sp. zn. 4 Cdo 137/1997 najvyššieho súdu (a sčasti aj judikát R 1/1989), ktoré bolo publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky ako judikát R 100/1999, je situácia iná. Podľa tohto rozhodnutia „dôvodmi hodnými osobitného zreteľa, pre ktoré súd nezruší a nevyporiada podielové spoluvlastníctvo podľa § 142 ods. 2 Občianskeho zákonníka, sú okolnosti prevažne subjektívneho charakteru tak na strane žalovaného (najmä jeho zdravotný stav, vek a sociálna situácia, stav jeho odkázanosti na bývanie v spornej nehnuteľnosti, nedostatok možností uspokojiť svoje bytové potreby inde, osobné väzby na nehnuteľnosť), ako aj na strane žalobcu (najmä ak mu ide len o vyriešenie užívacích vzťahov, pričom otázka zániku spoluvlastníctva nemá pre neho prioritu alebo že vec má v úmysle predat)“.

20. Rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 137/2017 vyjadruje pravidlo, ktoré malo byť uplatnené aj v predmetnom spore, odvolací súd sa ním ale neriadil.

21. Ak nedôjde k dohode, zruší spoluvlastníctvo a vykoná vyporiadanie na návrh niektorého spoluvlastníka súd. Prihliadne pritom na veľkosť podielov a na účelné využitie veci. Ak nie je rozdelenie veci dobre možné, prikáže súd vec za primeranú náhradu jednému alebo viacerým spoluvlastníkom; prihliadne pritom na to, aby sa vec mohla účelne využiť a na násilné správanie podielového spoluvlastníka voči ostatným spoluvlastníkom. Ak vec žiadny zo spoluvlastníkov nechce, súd nariadi jej predaj a výťažok rozdelí podľa podielov (§ 142 ods. 1 Občianskeho zákonníka).

22. Z dôvodov hodných osobitného zreteľa súd nezruší a nevyporiada spoluvlastníctvo prikázaním veci za náhradu alebo predajom veci a rozdelením výťažku (§ 142 ods. 2 Občianskeho zákonníka).

23. Ustanovenie § 142 Občianskeho zákonníka je vyjadrením jednej zo základných zásad inštitútu podielového spoluvlastníctva, a to zásady, že nikto nesmie byť spravodlivo nútený, aby zotrval v spoluvlastníckom vzťahu. Pokiaľ sa podieloví spoluvlastníci sami nedohodnú na zrušení a vyporiadaní ich spoluvlastníctva, môže sa ktorýkoľvek z nich žalobou domáhať, aby súd zrušil a vyporiadal spoluvlastníctvo. Možnosť zamietnutia žaloby na zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva podľa § 142 ods. 2 Občianskeho zákonníka predstavuje výnimku z uvedenej zásady (viď R 45/1986).

24. V konaní o zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva v zmysle § 142 Občianskeho zákonníka nie je súd viazaný návrhom podielového spoluvlastníka na spôsob vyporiadania (ide o tzv.

iudicium duplex), a preto môže rozhodnúť, že rušené spoluvlastníctvo bude vyporiadané aj iným spôsobom, než navrhovaným (porovnaj napríklad rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 472/2014 a 5 Cdo 93/2010).

25. Žalobcovia sa v preskúmvanej veci žalobou domáhali zrušenia a vyporiadania podielového spoluvlastníctva a prikázania sporných nehnuteľností do vlastníctva žalovaných. Ich žaloba nebola súdmi považovaná za neopodstatnenú z niektorého dôvodu, so zreteľom na ktorý sú v rozhodovacej praxi súdov zamietané žaloby aj v konaniach s iným predmetom (napríklad z dôvodu nedostatku aktívnej alebo pasívnej vecnej legitímácie). Keďže zamietnutie žaloby, ktorou sa spoluvlastník domáha zrušenia a vyporiadania podielového spoluvlastníctva, prichádza do úvahy výlučne len v prípade existencie okolností hodných osobitného zreteľa v zmysle § 142 ods. 2 Občianskeho zákonníka (R 45/1986), treba mať za to, že odvolací súd v danom prípade založil svoje rozhodnutie na právnom závere, podľa ktorého nerešpektovanie predkupného práva tretieho subjektu (v danom prípade Obce Víglaš) je dôvodom hodným osobitného zreteľa v zmysle § 142 ods. 2 Občianskeho zákonníka.

26. Ustanovenie § 142 ods. 2 Občianskeho zákonníka patrí k právnym normám s relatívne neurčitou hypotézou. Hypotézu tejto normy nestanovuje právny predpis, ale je na súde, aby podľa svojho uváženia v každom jednotlivom prípade so zreteľom na individuálne okolnosti sám vymedzil hypotézu právnej normy zo širokého, vopred neobmedzeného okruhu okolností. I keď uvedené ustanovenie nevysvetľuje, čo treba rozumieť pod dôvodmi hodnými osobitného zreteľa (tieto osobitné dôvody taxatívne ani demonštratívne neuvádza), je zrejmé, že musí ísť o závažné okolnosti, ktoré pri porovnávaní pomerov na oboch stranách sporu vyznievajú ako osobitne významné a výnimočne opodstatňujúce záver, že záujem na právnej ochrane niektorého zo spoluvlastníkov vyžaduje, aby bolo naďalej zachované (nezrušené) spoluvlastníctvo spoločnej veci.

27. Podkladom pre vymedzenie hypotézy ustanovenia § 142 ods. 2 Občianskeho zákonníka súdom má byť jeho úvaha, súčasťou ktorej je porovnanie situácie, ktorá by pre žalovaného vznikla vyhodením žalobe, so situáciou, ktorá by pre žalobcu vznikla v prípade jej zamietnutia. Zamietnutie žaloby prichádza do úvahy vtedy, keď záujem žalovaného na nezrušení podielového spoluvlastníctva (ak taký záujem vôbec má) prevýši opačný záujem žalobcu na zrušení podielového spoluvlastníctva. Dovolací súd v judikáte R 100/1999 (ale tiež napríklad v rozhodnutí sp. zn. 1 Cdo 84/2009) konštatoval, že podľa § 142 ods. 2 Občianskeho zákonníka sú relevantné okolnosti existujúce na žalujúcej a žalovanej strane.

28. Podľa právneho názoru dovolacieho súdu sa odvolací súd pri riešení otázky posúdenia dôvodov, so zreteľom na ktoré súd nezruší podielové spoluvlastníctvo, odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, ktorú v prípade tohto sporu predstavuje judikát R 100/1999, lebo záver o okolnosti významnej z hľadiska § 142 ods. 2 Občianskeho zákonníka založil nie na porovnaní pomerov proti sebe stojacich dvoch procesných strán, ale na zohľadnení (v konaní tvrdeného) práva tretej osoby, odlišnej od spoluvlastníkov. Dovolanie žalobcov je preto prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP; zároveň je v ňom opodstatnene uplatnený dovolací dôvod v zmysle § 432 ods. 1 CSP - nesprávne právne posúdenie veci odvolacím súdom.

29. Nad rámec konštatovania obsiahnutého v predchádzajúcom bode tohto uznesenia najvyšší súd poznamenáva, že právne závery dovolacieho súdu, na ktorých založil svoje rozhodnutie, neobstoja aj z iných dôvodov.

29.1. Odvolací súd v danom prípade - ako vyplýva z podstaty jeho rozhodnutia - za okolnosť hodnú osobitného zreteľa v zmysle § 142 ods. 2 Občianskeho zákonníka považoval v konaní tvrdenú existenciu záväzkového predkupného práva Obce Víglaš.

29.2. Záväzkové predkupné právo vzniká na základe dohody predávajúceho a kupujúceho, podľa ktorej vtedy, ak by chcel kupujúci kúpenú vec v budúcnosti predať, musí ju najskôr ponúknuť predávajúcemu. Takéto predkupné právo sa v prevažnej väčšine uplatňuje v prípade predaja, teda odplatného prevodu.

29.3. Záväzkové predkupné právo možno v zmysle § 602 ods. 2 Občianskeho zákonníka dohodnúť aj pre iný spôsob scudzenia veci než je predaj. Pod iným scudzením veci než je predaj treba rozumieť všetky spôsoby scudzenia, ktoré nie sú predajom, teda napríklad scudzenie darovaním alebo výmenou.

Predkupné právo zriaďované pre prípad iného spôsobu scudzenia musí byť medzi predávajúcim a kupujúcim konkretizované a výslovne dohodnuté; predkupné právo sa vtedy týka iba situácie, v ktorej nastane vopred dohodnuté „iné scudzenie“ veci. Scudzením sa tu rozumie právny úkon vyjadrujúci vôľu konajúceho scudziteľa previesť určitú vec (dosiahnuť jej prevod) do vlastníctva iného. Toto predkupné právo sa vzťahuje na dohodnuté spôsoby prevodu kupovanej veci (spoluvlastníckeho podielu na nej); nevzťahuje sa na prechod vlastníctva kupovanej nehnuteľnosti (spoluvlastníckeho podielu na nej).

29.4. Právne úvahy odvolacieho súdu prehliadajú, že pokiaľ je prevod vlastníckeho práva založený na vôli strán previesť toto právo na iného, pre prechod vlastníctva je podstatná iná právna skutočnosť, než je vôľa strán (napríklad zákon, rozhodnutie štátneho orgánu). Na základe rozhodnutia súdu o zrušení a vyporiadaní podielového spoluvlastníctva prikázaním spoločnej veci do výlučného vlastníctva niektorého z doterajších spoluvlastníkov dochádza k prechodu (nie prevodu) vlastníckych oprávnení.

30. Vzhľadom na vyššie uvedené dospel dovolací súd k záveru, že dovolanie žalobcov je dôvodné.

31. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomocí patrí (§ 450 CSP). Dovolací súd podľa týchto ustanovení zrušil rozsudok odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie; zároveň zrušil uznesenie súdu prvej inštancie o trovách prvoinštančného a odvolacieho konania..

32. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

33. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

34. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.